LIBRIS | We know books

REVISTA ROMÂNĂ DE ISTORIE A PRESEI

Anul XVII, Nr. 1–2 (24–25) 2023

ASOCIAȚIA ROMÂNĂ DE ISTORIE A PRESEI

TRITONIC
Tritonic Books

București – 2023

LIBRIS | We know books

CUPRINS

I. EDITORIAL

Conf. univ. dr. Răduț BÎLBÎIE, *De ce iubim Istoria presei române?* 5

II. CALENDAR 2024 9

III. STUDII ȘI CERCETĂRI

Dr. Lavinia Mihaela Elisabeta DUMITRESCU, *Publicistica lui Mihail Sadoveanu (I)* 43

IV. PERSONALITĂȚI ALE PRESEI

Conf. univ. dr. Delia DUMINICĂ, *Parcursul publicistic al gazetarului Tudor Teodorescu-Branișteș* 107

Pr. Nicolae DASCĂLU, *Preotul Toma Chiricuța (1887–1971):jurnalist creștin în perioada interbelică* 131

V. FIȘE PENTRU DICȚIONARUL PRESEI ROMÂNE

Dr. Vasile PASAILĂ, *Presa din Bucovina (III)* 141

VI. DOSAR TEMATIC

PROGRAMUL 3 – povestea unui succes publicistic la 50 de ani de la prima emisie (I) 147

VII. INTERVIUL REVISTEI

Mihaela BÎLBÎIE, *Eu și banda desenată.* O incursiune în anii rodnici ai BD-ului și presei pentru copii și tineret cu artistul plastic Valentin Tănase (I) 247

VIII. MEMORIA MANUSCRISELOR

Neagu Udroiu: ultimele file... 257

IX. ANIVERSĂRI

Lucreția Lustig la împlinirea a 90 de ani

Adrian VASILESCU, *La mulți ani, Lucreția Lustig!* 261

LIBRIS | We know books

Monica ZVIRJINSCHI, *Lecția Lucreției Lustig* 264

Răzvan Ioan DINCĂ, *Societatea Română de Radio 95 de ani* 268

Prof. univ. dr. emerit Laurențiu ȘOITU, *Radio TRINITAS 25 de ani* 271

Corneliu VLAD, *Lumea*, o revistă singulară în presa română 280

Câteva mărturii despre profesorul Cezar Tabarcea, Interviu de Bianca Poceacu, lect. univ. dr. Nicoleta Dandu 296

X. IN MEMORIAM

Eugen Simion – Marea Trecere spre Cronologia Vieții Eterne, de Lucian CHIȘU 303

In memoriam: Valeriu Râpeanu – o viață dedicată cărții și culturii, de Delia DUMINICĂ 309

In Memoriam: Dinu Marin (1950–2023), de Mihai MILCA 313

XI. CRONOLOGIE

Răzvan Moceanu, Publiciști și autori români plecați dintre noi în perioada 2022–2023 315

XII. EVENIMENTE 2023

Masa rotundă: *Cronologia vieții literare românești, 2001–2012*, de ACS dr. Ana-Maria BĂNICĂ 317

XIII. DIN VIAȚA REVISTEI

Revista Română de Istorie a Presei – Evenimente, de Dr. Silviu NEDELCU 321

XIV. DIN VIAȚA ARIP

***, *Congresul Internațional al ARIP – Timișoara, 2023* 327

***, *Apel pentru ediția a XVII-a a Congresului Internațional de Istorie a presei* 330

***, *Apel pentru numărul 1 (26)/2024 al Revistei române de istorie a presei* 330

LIBRIS | We know books

I. EDITORIAL

DE CE IUBIM ISTORIA PRESEI ROMÂNE?[1]

Istoria presei române este plasată într-o zonă disputată de câteva științe bine consolidate: istoria literaturii, științele comunicării, sociologia și politologia, istoria tehnologiilor, precum și istoria propriu-zisă, dacă ne referim la zona de istorie socială sau la cea de istorie a culturii. De aici și caracterul pluridisciplinar al specialistului în istoria presei.

De fapt, ce studiază istoria presei?

Teoretic ar trebui să se ocupe de profesie și de istoria ei. Ar trebui să se ocupe de publicații, de geneza, evoluția și dispariția lor, de însemnătatea lor în epoca în care au apărut, de dimensiunea economică, culturală, politică, socială, educațională, a presei, de evoluția și importanța funcțiilor acesteia. Ar trebui să studieze evoluția scriiturii și a genurilor publicistice, evidențiind, de pildă, schimbări în arta reportajului, portretului, interviului, fotografiei sau ilustrației de presă. Ar trebui să evidențieze contribuția publicității, tipurile de publicitate, cantitatea și produsele la care se face publicitate. Istoria presei, cu siguranță ar trebui să fie preocupată de haina grafică a publicațiilor, de evoluția acesteia. De chestiuni de tipografie, paginare, câmpuri evenimențiale, titluri și regimul titlului, elemente de grafică, precum și de evoluția mijloacelor tipografice. De circulația și consumul presei. De școlile de jurnalism și de asociațiile profesionale. De legislația cu privire la presă. De studii de gen privind apariția și creșterea numărului de femei în presă. De diversificarea presei și de tipologiile publicațiilor și evoluțiile lor, de la presa locală, la presa de proximitate, tematică, la presa organizațională. De radio, televiziune, presa online, agențiile de presă. De chestiuni referitoare la etică, de la apariția primelor discuții deontologice până la inventarierea derapajelor. De modul de acoperire al evenimentelor. De marile scandaluri de presă. De marile campanii de presă. De marile procese de presă. De relațiile presei cu alte domenii, cum ar fi, de pildă, relațiile publice, sau literatura, de recurentele dezbateri despre presă și literatură. De asociațiile profesionale și publicațiile lor etc.

Un posibil studiu cuprinzător referitor la istoria presei române ar avea ca prim obiect o periodizare, care ar pleca de la (1) obișnuința de consum a presei, de

[1] Editorialul preia câteva idei ale autorului prezentate public la Congresul de Istorie a Presei Române de la Novi Sad din anul 2022.

LIBRIS We know books

dinainte de apariția primelor foi românești, circulația gazetelor străine, achiziția lor, primul contact cu acestea al cititorilor, la (2) perioada primelor publicații, circumstanțele sociale, economice și politice ale apariției lor, acestea urmate de (3) presa primelor idealuri politice, sociale și culturale, (4) începuturile presei de partid (5) diversificarea publicațiilor, (6) apariția cotidienelor de mare tiraj neafiliate politic, (7) presa politică la început de veac XX, (8) publicațiile Marelui Război, (9) trustizarea presei, (10) apariția și consolidarea programului de Radio, (11) precursori și apariția și consolidarea agențiilor de presă, (12) fotografia de presă, (13) presa ilustrată interbelică, (14) calendare și almanahuri românești interbelice, (15) cenzura presei și regimul publicațiilor, (16) cultul personalității regelui Carol al II-lea, (17) sindicate și asociații profesionale ale presei, (18) presa de informare interbelică, (19) marile reviste interbelice, (20) oficioase de partid și publicații guvernamentale în perioada interbelică, (21) propaganda de război și presa independentă, (22) comunizarea presei române, (23) presa de partid și publicațiile generaliste de informare, (24) radioul în perioada comunistă, (25) televiziunea în perioada comunistă, (26) agențiile de presă în perioada comunistă, (27) fotografia de presă, (28) presa specializată în perioada comunistă, (29) reviste generaliste de succes în perioada comunistă, (30) apariția și dezvoltarea școlilor de jurnalism, (31) Legea presei, (32) USASZ, UZdR, Comitetul, (33) DGPT, Secția Presă și Propagandă a PCR, ajungând la (34) evoluția genurilor publicistice și la (35) marii publiciști ai fiecărei perioade.

Avem în rafturi câțiva autori care și-au publicat lucrările consacrate istoriei presei după cel de al Doilea Război Mondial. Și i-am pomeni aici pe Ilarie Chendi, pe Nicolae Iorga și pe Constantin Bacalbașa. Să-l adăugăm acestora pe mai nou intratul în biblioteci, Pamfil Șeicaru, alături de studiile profesorilor Constantin Antip, Victor Vișinescu, Vasile Pasailă, Marian Petcu, pentru a nu da decât numele celor care au realizat perspective istorice integrale. Acestora li se adaugă peste 200 de reputați autori care au consacrat monografii și studii diferitelor publicații sau au alcătuit dicționare la nivel de regiune adunând date despre gazetele și gazetarii spațiului respectiv.

O altă perspectivă ar viza ca surse documentare memorialistica, istoria orală, colecțiile de interviuri și corespondența. Și aici, începem discuția întâlnindu-i de la începuturi, să citez doar câteva nume, pe Ulysse de Marsillac și Eminescu, mai apoi pe A. P. Samson și Barbu Brănișteanu, până la Nestor Ignat și Ion Bucheru. S-ar adăuga acestora albumele omagiale editate de diferite publicații precum cel al trustului *Adevărul* la 25 de ani, *Monitorul oficial* la 100 de ani, *Curentul* etc.

De ce iubim istoria presei și, mai ales, ce facem pentru acest domeniu al științei?

Marile proiecte întârzie să se pornească: o fototecă digitală și o arhivă bine sistematizată conținând fotografii ale jurnaliștilor, din redacții, din viața profesională, de la evenimente, cu metadata corecte și complete; reluarea, completarea, corectarea

și aducerea la zi a monumentalei lucrări coordonate de profesorul Marian Petcu, *Istoria jurnalismului din România în date. Enciclopedie cronologică*; realizarea unei baze de date electronice cu fișe ale gazetarilor înregistrați în varii asociații profesionale în vederea realizării unui dicționar al jurnaliștilor români; o platformă conținând interviuri de istorie orală cu marii gazetari români în viață; realizarea unui fond documentar și a unei biblioteci de specialitate, adunând documente și lucrări de la gazetarii care vor să facă donații și câte altele....

Facultățile de profil, școlile doctorale, marile biblioteci universitare ar putea deveni parteneri ai asociației și revistei noastre în realizarea acestor inițiative, care, ar pune astfel pe harta domeniilor consolidate, istoria presei române!

Conf. univ. dr. Răduț Bîlbîie

LIBRIS | We know books

II. CALENDAR 2024[1]

IANUARIE

1.I.1889 – s-a născut VASILE STOICA (cunoscut sub numele de Basil Stoica), diplomat, publicist, analist politic și scriitor care a luptat pentru fondarea, recunoașterea internațională și consacrarea României Mari (m. 27.VII.1959, în închisoarea Jilava) – 135 de ani (http://www.dacoromania-alba.ro/nr58/ambasadorul_vasile_stoica.htm);

1.I.1894 – apare la București, revista bilunară *Vatra. Foaie ilustrată pentru familie, directori*: Ioan Slavici, Ion Luca Caragiale și George Coșbuc. Din punctul de vedere al istoriei literare, *Vatra* este o avanpremieră a sămănătorismului; apare până în august 1896, va fi reluată, la Târgu Mureș, în 1971, sub conducerea scriitorului Romulus Guga. – 130 de ani (*Dicționar cronologic – Literatura română*);

1.I.1949 – s-a născut Radu ȚUCULESCU, prozator, dramaturg, publicist, traducător și regizor de teatru – 75 de ani (*Dicționarul scriitorilor români R-Z*, 2002);

1.I.1954 – s-a născut Mircea MIHĂIEȘ, eseist, critic literar și publicist – 70 de ani (*Dicționarul scriitorilor români M-Q*, 2001);

1.I.2019 – a murit Lazăr LĂDARIU, poet, ziarist și om politic (n. 25.III.1939) – 5 ani (http://www.cuvantul-liber.ro/www.cuvantul-liber.ro/news/107913/61/lazar-ladariu-25-martie-1939–1-ianuarie-2019);

01.I.1924 – apare la Buzău *Voința poporului*. *Organul Partidului Poporului de sub președinția d-lui C[onstantin]. Argetoianu. Secția Bz.*, avându-l ca girant responsabil pe Arteme Moldoveanu, președintele Partidului Poporului, filiala Buzău. A avut o scurtă apariție și au mai apărut doar două numere, 22 iunie și 14 septembrie 1924. (Viorel Frîncu, *Istoria jurnalismului din județul Buzău*, 2015, p. 130);

2.I.2023 – murit Dumitru Radu POPESCU, prozator, dramaturg, scenarist și publicist; membru al Academiei Române (n. 19.VIII.1935) – 1 an (Dorina Rusu, *Membrii Academiei Române 1866–1999. Dicționar*, 2003);

9.I.1944 – s-a născut Grid MODORCEA (prenumele la naștere era Mitică-Puiu), poet, prozator, dramaturg, eseist, regizor, scenarist, critic de film și ziarist. A fost fondator și director artistic al revistelor *Homo Scandalum* (1990), *Cetățeanul turmentat* (1992), *Acuz* (1993) *Evenimentul cu papagali* (1994) și redactor și șef de secție la publicațiile *Eco*, *Baricada*, *Expres Magazin*, *Tineretul liber*, redactor principal la Arhiva Nationala de Filme și realizator la postul Cosmos TV – 80 de ani

[1] La realizarea Calendarului au contribuit redactori ai Agenției RADOR, Răzvan Moceanu și Carmen Ionescu, în colaborare cu Silviu Nedelcu, Biblioteca Academiei Române.

LIBRIS We know books

(http://www.ziarulnatiunea.ro/2016/12/21/grid-modorcea-un-prolific-scriitor-roman-in-viata/; http://www.revistavip.net);

10.I.1799 – s-a născut Petrache POENARU, inginer, matematician, inventator, pedagog și publicist, fost discipol al lui Gheorghe Lazăr. Ca profesor la Sf. Sava și director al Eforiei școlilor naționale (1832–1848) a avut merite deosebite în organizarea învățământului național; în 1827 a brevetat, la Paris, invenția tocului rezervor (cu titlul „Condeiul portăreț fără sfârșit, alimentându-se însuși cu cerneală"); a contribuit la înființarea Societății Filarmonice (1833). A inițiat Societatea agronomică și Școala de Agricultură de la Pantelimon; a fost unul dintre întemeietorii Grădinii Botanice și ai Muzeului Național de Antichități din București; membru al Societății Academice Române (m. 2.X.1875) – 225 de ani (Dorina Rusu, *Membrii Academiei Române 1866–2003. Dicționar*, 2003);

14/15.I.2004 – a murit jurnalista Felicia MELEȘCANU, cunoscut om de televiziune (n. 27.V.1941) – 20 de ani (*Evenimentul zilei*, 16.I.2004);

15.I.1850 – s-a născut poetul național Mihai EMINESCU, prozatorul, dramaturgul, ziaristul și gânditorul; membru post-mortem al Academiei Române din 1948, (m. 15.VI.1889) – 174 ani (*Dicționar de literatură română*, 1979);

15.I.1934 – este dat în folosință postul național Radio România de la Bod, cu un emițător provizoriu de 20 kw, pe o lungime de undă de 1875 metri, pus la dispoziție de firma „Marconi" – 90 de ani (*Radio România 80. Almanah*);

15.I.1999 – a murit George ȘERBAN, scriitor, ziarist și om politic care a inițiat Proclamația de la Timișoara (11 martie 1990); a fost membru fondator al Alianței Civice, vicepreședinte și președinte al Societății Timișoara (1990–1994), deputat PNȚCD (n. 25.VI.1954) – 25 de ani (timpolis.ro);

16/22.I.2004 – apare la București *Dilema veche*. *Săptămânal de tranziție*, avându-l ca director fondator pe Andrei Pleșu și ca redactor șef pe Mircea Vasilescu. Redacția a fost compusă din Magdalena Boiangiu, Adrian Cioroianu, Radu Cosașu, Andrei Manoliu, Matei Martin, Cezar Paul-Bădescu, Iaronima Popovici, Simona Sora. Dintre colaboratorii revistei pot fi menționați: Ioana Nedelea, Sever Voinescu, Ana Mihăilescu, Adina Popescu, Robert Turcescu ș.a. Periodicul continuă să apară până în prezent – 24 ani (Ion Hangiu, *Presa românească de la începuturi pînă în prezent*, vol. IV, p. 768–769);

17.I.1929 – la Radiodifuziunea Română era anunțată pentru prima dată emisiunea umoristică „Ora veselă", care nu dura, însă, mai mult de 10–15 minute și era scrisă și interpretată de actorul Ion Manu – 95 de ani (www.tnr.srr.ro/divertisment);

24.I. – aniversare Sf. Francisc de Sales, episcop învățător al Bisericii. La 26 ianuarie 1923, Papa Pius al XI-lea l-a proclamat patronul jurnaliștilor și al scriitorilor, „al tuturor catolicilor care, prin publicații sau ziare ori alte scrieri ilustrează, promovează sau apără învățătura creștină" (*Calendarul Romano-Catolic*, 2019);

25.I.1954 – a murit (în închisoarea Sighet) Ioan Gh. PELIVAN, militant de seamă al mișcării de eliberare națională din Basarabia, om politic, publicist, apărător și promotor al limbii române, animator al vieții culturale și unul dintre membrii Sfatului Țării. Datorită lui, Bălți a fost primul județ din Basarabia care în 1918 s-a pronunțat pentru Unirea Basarabiei cu România; a fost deținut politic (n. 1.IV.1876, în satul Răzeni, jud. Lăpușna, R.S.S. Moldovenească) – 70 de ani (http://basarabia-bucovina.info/2015/03/12/martirii-basarabiei-ioan-pelivan);

27.I.2014 – a murit Mircea CONSTANTINESCU, prozator, critic literar și jurnalist (n. 18.VII.1945) – 10 ani (www.uniuneascriitorilor.ro);

30/31.I.2014 – a murit realizatoarea de televiziune Marioara MURĂRESCU, supranumită „ambasadoarea folclorului românesc" și cunoscută în special ca realizatoare, timp de aproape trei decenii, a emisiunii „Tezaur folcloric" (n. 1.X.1947) – 10 ani (Mediafax 31.I.2014).

FEBRUARIE

1.II.1949 – a murit N.[icolae] D.[imitrie] COCEA, prozator, publicist, dramaturg și traducător (n. 29.XI.1880) – 75 de ani (*Dicționarul scriitorilor români A-C*, 1995);

1.II.1954 – s-a născut prozatorul și jurnalistul Tudor Dumitru SAVU (m. 19.X.2000) – 70 de ani (*Dicționarul scriitorilor români R-Z*, 2002);

4.II.2019 – a murit poetul și jurnalistul George STANCA (n. 7.V.1947) – 5 ani (Mediafax 4.II.2019);

6.II – „Ziua siguranței pe internet" („Safer Internet Day") are ca scop promovarea utilizării într-un mod mai sigur și responsabil a tehnologiei on-line și a telefoanelor mobile, mai ales de către copii și adolescenți, precum și conștientizarea și educarea acestora asupra pericolelor navigării nesupravegheate pe internet; evenimentul, care se desfășoară anual, din 2004, în luna februarie, sub egida rețelei europene INSAFE – European Safer Internet Network în cadrul programului Safer Internet Plus al Comisiei Europene, a ajuns la ediția XXI (https://www.saferinternetday.org/);

8.II.1929 – la Radiodifuziunea Română este difuzată prima „Cronică dramatică", realizată de scriitorul Ion Marin Sadoveanu – 95 de ani (*Radio România 80. Almanah*);

08.II.1994 – apare la București *Ultimul Cuvânt*, având următoarea redacție: Cristian Burci (președinte), Dragoș Grigoriu (director general), Vladimir Ivanov (redactor șef) ș.a. Revista apare până în luna iunie 1994. Dintre colaboratorii revistei pot fi amintiți următorii: Carmen Tănăsescu, Ovidiu Nahoi, Vlad Pufu, Florin Georgescu, Bogdan Brătescu ș.a. (Ion Hangiu, *Presa românească de la începuturi pînă în prezent*, vol. IV, p. 540–541);

LIBRIS | We know books

III. STUDII ȘI CERCETĂRI

PUBLICISTICA LUI MIHAIL SADOVEANU (I)

DR. LAVINIA MIHAELA ELISABETA DUMITRESCU[1]

Abstract: This paper examines the extensive and varied journalistic works of Mihail Sadoveanu, an eminent figure in Romanian literature. It traces Sadoveanu's journalistic trajectory across multiple genres, including editorials, foundational articles, literary critiques, travel and war journals, reviews, and interviews. This exploration underscores his adaptability and growth as a writer. The study encompasses Sadoveanu's contributions from early high school publications to his influential role in Romanian political discourse. His work mirrors not only his literary acumen but also his engagement with contemporary social and political ideologies, ranging from Sămănătorism and Poporanism, which emphasized rural concerns, to his subsequent alignment with Proletcultism. The paper offers a detailed survey of Sadoveanu's journalistic efforts, elucidating their synergy with his literary creations and their significance in understanding the evolving Romanian pressand political landscape.

Keyword: Mihail Sadoveanu, Romanian Journalism, Political Ideology in Press, Proletcultism, Sămănătorism, Poporanism.

Contextul istoric, social, politic și cultural

Componentă importantă a vieții culturale și spirituale, publicistica românească, prin impactul ei în cele mai variate domenii ale existenței sociale, politice și culturale, a jucat un rol important în crearea conștiinței naționale și în promovarea valorilor culturale și morale ale poporului nostru. Figură controversată a spațiului cultural românesc, Mihail Sadoveanu a marcat incontestabil evoluția literaturii, atât prin limbajul de o inefabilă puritate, cât și prin particularitățile discursului și, mai ales, prin tematica abordată din care transpare cea mai sublimă manifestare afectivă pentru poporul nostru, pentru reprezentările naturii, pentru folclor. Toate aceste aspecte fac obiectul a peste 100 de volume de literatură, atât de cunoscute publicu-

[1] Dr. Lavinia Mihaela Elisabeta Dumitrescu este profesor de Limba si Literatura Română la Colegiul Național de Informatică „Tudor Vianu", email: lavinia_dum@yahoo.com.

LIBRIS We know books

lui larg. Unul dintre cele mai ample articole literare despre jurnalistul Sadoveanu îi aparține lui Șerban Cioculescu și se intitulează „Publicistica lui Mihail Sadoveanu". Fără a acoperi cea mai mare parte a textelor apărute în periodice, exegetul conturează importanța lui Sadoveanu ca gazetar pentru a completa dimensiunea beletristică a acestuia: „Selecția făcută de Editura pentru Literatură (în cadrul ediției de *Opere*), constituind 139 de titluri, în interval de două decenii creatoare, nu ne va dezminți afirmația, cum că în fiecare dintre articolele sale regăsim, sub o formă sau alta, aceeași sensibilitate lirică, același simț adânc al naturii, aceeași dragoste față de om, aceeași vibrare în fața suferinții, aceeași revoltă împotriva nedreptății, același ideal de omenie și de dreptate pentru cei «umiliți și ofensați», aceeași putere de evocare a trecutului istoric, aceeași profundă simțire a permanențelor neamului nostru."[2]

Un motiv care ne-a determinat să studiem acest tip de texte este indiscutabila valoare istorică și documentară a materialelor de cercetare ce conțin discursuri, conferințe, articole, reportaje, fotografii, emisiuni radio, publicate în reviste, broșuri sau ziare pe care le-a fondat sau la care a colaborat scriitorul. Nu în ultimul rând, o bună cunoaștere a publicistului Sadoveanu reface traseul artistic al operelor sale literare, o parte dintre acestea plecând de la evenimente cotidiene pe care autorul le-a publicat sub forma unor articole, urmând ca ele să fie ulterior literaturizate și contribuind la dezvoltarea operei impunătoare a acestuia.

Mai mult, instabilitatea ideologică a autorului este mult mai evidentă în articolele de presă decât în operele beletristice, fapt ce consolidează imaginea scriitorului Sadoveanu în contextul social și politic românesc. Publicistul Sadoveanu și-a desfășurat activitatea gazetărească într-o perioadă controversată, între 1900 și 1960, interval istoric dominat de cele două războaie mondiale, de o criză economică globală, de nenumărate schimbări de direcție politică și de conflicte sociale fără precedent.

O primă direcție ideologică îmbrățișată, sămănătorismul[3], mai degrabă direcție socială și politică decât literară, îi captează interesul lui Sadoveanu prin abordarea problematicii țărănești, pe care o transpune frecvent în articole și proză. Autorul nu va fi expus o viziune idilică asupra omului de la țară, nu va fi idealizat imaginea țăranului, precum Alecsandri, ci se va fi orientat către românii necăjiți, cu vieți grele, care muncesc, iubesc și suferă. Apropierea publicistului de sămănătorism și de poporanism e explicabilă prin „teama de distrugere a vechilor valori, de degradare morală și excesele vieții capitaliste"[4].

---

[2] Șerban Cioculescu, „Publicistica lui Mihail Sadoveanu", *România literară*, an XIII, 2 octombrie 1980.
[3] Zigu Ornea, *Sămănătorismul*, București, Minerva, 1970.
[4] Nicolae Manolescu, *Sadoveanu sau Utopia cărții*, Editura Minerva, București, 1993, p. 11.

Ce de a doua direcție ideologică, poporanismul[5], având în centrul preocupărilor sale tot țăranul român, este un alt reper social, politic și cultural important al carierei lui Sadoveanu. Acesta îmbrățișează ideologia poporanistă, respingând idealizarea vieții țărănești și concentrându-se pe caracterul social și pe ilustrarea veridică a cotidianului celor obidiți. Ideologia este întemeiată în 1890 de către avocatul Constantin Stere și are ca sursă de inspirație curentul popular rusesc narodnicism. Inițial, Stere parcurgea acest drum împreună cu C. Dobrogeanu-Gherea, însă din cauza unor divergențe doctrinare privitoare la antisemitism și liberalism cei doi s-au despărțit, Stere înființând Partidul Social Democrat al Muncitorilor, care a fuzionat cu Partidul Național Liberal, în timp ce Dobrogeanu-Gherea va fi atras de marxism. Punctul de vedere al lui Sadoveanu asupra acestei ideologii este precizat în interviurile sale: „Poporanismul nu exista decât ca doctrină socială. Nu l-am luat niciodată ca o doctrină literară. Nici *Viața românească* nu l-a considerat ca doctrină literară. A publicat literatură de toate neamurile. Nici nu s-a făcut niciodată poporanism literar. Așa-zisul țărănism de la Sămănătorul, animat de Nicolae Iorga era numai un curent de simpatie pentru țărani. Chestia țărănească era chestiunea cea mai aspră a acelor timpuri."[6] Astfel, scriitorul s-a apropiat de orientarea poporanistă publicând în *Viața românească* articole ce priveau „chestiunea țărănească". Ulterior, după patru decenii, Sadoveanu se va fi dezis de această viziune.

Răscoala țărănească de la 1907 ce va izbucni din Flămânzi, Botoșani va avea un impact puternic atât din punct de vedere social, cât și cultural. Susținută de către socialiști, care au făcut propagandă prin *Adevărul* și *Dimineața*, răscoala a fost înfrântă de către guvern, în frunte cu generalul Averescu, care era ministru de război în acea perioadă. Dat fiind faptul că peste 40% dintre arendași erau evrei, s-a încercat să se dea o tentă antisemită răscoalei, susține istoricul Markus Bauer. Anul Răscoalei, 1907, marchează schimbări și în plan cultural, când Sadoveanu va scoate împreună cu Artur Gorovei *Răvașul poporului*, dar și fixarea unei importante dimensiuni ideologice a acestuia privitoare la problematica arzătoare a „chestiunii țărănești".

Odată cu venirea liberalilor la putere, Spiru Haret îl numește pe Sadoveanu inspector al Cercurilor Culturale și Bibliotecilor Populare, ducând o activitate asiduă de culturalizare a țăranilor, facilitându-le acestora accesul la informații vitale, economice și sociale. *Răvașul poporului* nu este prima revistă care se dorește a fi un îndrumar pentru țărani. Aceeași intenție o avuseseră și Coșbuc și Vlahuță cu *Sămănătorul*, însă, între timp, Haret reușește să ducă o campanie masivă de alfabetizare și de educare a țăranilor. În paginile revistei, oamenii simpli pot afla, pe

[5] Zigu Ornea, *Poporanismul*, București, Minerva, 1972.

[6] *Romanul românesc în interviuri. O istorie autobiografică. Antologie.* Ediție, note de Aurel Sasu și Mariana Vartic, vol. III (R-S), partea I, Editura Minerva, București, 1988, p. 251.